YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

6 päivänä huhtikuuta 2006 *

Asiassa C-274/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Finanzgericht Hamburg (Saksa) on esittänyt 16.6.2004 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 28.6.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

ED & F Man Sugar Ltd

vastaan

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit K. Schiemann, N. Colneric, E. Juhász (esittelevä tuomari) ja E. Levits,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Sztranc,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.6.2005 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– ED & F Man Sugar Ltd, edustajinaan Rechtsanwalt H.-J. Prieß ja Rechtsanwalt M. Niestedt,

– Hauptzollamt Hamburg-Jonas, edustajanaan G. Seber,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään G. Braun,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.9.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maataloustuotteiden vientitukien järjestelmän soveltamista koskevista yhteisistä yksityiskohtaisista säännöistä 27 päivänä marras-

kuuta 1987 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 3665/87 (EYVL L 351, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 2.12.1994 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2945/94 (EYVL L 310, s. 57; jäljempänä asetus N:o 3665/87), 11 artiklan 1 ja 3 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat ED & F Man Sugar Ltd (jäljempänä ED & F Man Sugar) ja Hauptzollamt Hamburg-Jonas (jäljempänä Hauptzollamt) ja jossa on kyse siitä, että Hauptzollamt on soveltanut kyseiseen yhtiöön asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohdassa säädettyä seuraamusta sen jälkeen, kun kyseisen artiklan 3 kohdan mukaisesti on tehty päätökset myönnetyn tuen perimisestä takaisin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Asetuksen N:o 2945/94 johdanto-osan ensimmäiset kolme perustelukappaletta ja viides perustelukappale kuuluvat seuraavasti:

"yhteisön voimassa olevassa lainsäädännössä säädetään vientitukien maksamisesta ainoastaan objektiivisin perustein, erityisesti vientituotteen määrän, lajin ja ominaisuuksien osalta sekä maantieteellisen määräpaikan osalta; saatujen kokemusten perusteella yhteisön talousarviota vahingoittavien sääntöjenvastaisuuksien ja erityisesti petosten torjuntaa olisi vahvistettava; tässä tarkoituksessa on tarpeen säätää perusteettomasti maksettujen määrien takaisinperinnästä sekä seuraamuksista viejien kannustamiseksi yhteisön lainsäädännön noudattamiseen;

vientitukijärjestelmän moitteettoman toiminnan varmistamiseksi seuraamuksia on määrättävä virheen subjektiivisesta syystä riippumatta; joissakin tapauksissa olisi kuitenkin oltava soveltamatta seuraamusta, erityisesti jos kyseessä on toimivaltaisen viranomaisen mielestä virhe, sekä säätää ankarampia seuraamuksia, kun teko on tahallinen;

viejän antamat virheelliset tiedot voivat johtaa perusteettomien tukien maksuun, jos virhettä ei havaita; jos virhe havaitaan, olisi oikeutettua määrätä viejälle seuraamus, johon liittyy siihen määrään suhteutetun summan maksaminen, jonka hän olisi perusteettomasti saanut, jos virhettä ei olisi havaittu – –

– –

kokemus, todetut sääntöjenvastaisuudet sekä erityisesti petokset osoittavat tämän toimenpiteen olevan tarpeellinen, tarkoituksenmukainen ja riittävän varoittava, ja että sitä on sovellettava yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa".

4 Asetuksen N:o 3665/87 3 artiklan 1 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. 'Vientipäivällä' tarkoitetaan päivää, jona tulliviranomainen hyväksyy vienti-ilmoituksen, jossa ilmoitetaan, että tukea haetaan.

– –

5. Jotta tuotteet saisivat tukea, käytettävässä vientiasiakirjassa on oltava kaikki tuen laskemisessa tarvittavat tiedot ja erityisesti:

a) tukea myönnettäessä käytettävän nimikkeistön mukainen tuotteiden kuvaus;

b) kyseisten tuotteiden nettopaino tai tarvittaessa määrä tuen laskemisessa huomioon otettavana mittayksikkönä ilmaistuna;

c) siinä määrin kuin tämä on tarpeen tuen laskemisen kannalta, kyseisten tuotteiden koostumus tai viittaus kyseiseen koostumukseen.

Jos tässä kohdassa tarkoitettu asiakirja on vienti-ilmoitus, myös siinä on oltava kyseiset tiedot sekä merkintä 'tukikoodi'."

5 Asetuksen N:o 3665/87 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Vaihtelevan tai vaihtelemattoman tuen maksaminen edellyttää tuotteen yhteisön tullialueelta viennin lisäksi sitä, että tuote, jollei se ole tuhoutunut kuljetuksen aikana ylivoimaisen esteen vuoksi, on tuotu kolmanteen maahan tai tarvittaessa

tiettyyn kolmanteen maahan 12 kuukauden kuluessa vienti-ilmoituksen hyväksymispäivästä:

a) kun tuotteen tosiasiallisesta määräpaikasta on vakavia epäilyksiä

tai

b) kun tuote voidaan jälleen tuoda yhteisöön, koska vietyyn tuotteeseen sovellettava tuki ja vastaavaan tuotteeseen sovellettavat tuontitullit ovat erisuuruisia vienti-ilmoituksen hyväksymispäivänä."

6 Asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäiset neljä alakohtaa ja viidennen alakohdan ensimmäinen virke sekä kyseisen artiklan 3 kohta kuuluvat seuraavasti:

"1. Kun huomataan, että viejä on vientitukea saadakseen hakenut sovellettavaa suurempaa tukea, kyseiselle vientitapahtumalle kuuluva tuki on vietyyn tavaraan sovellettava tuki, josta on vähennetty summa, joka on:

a) puolet haetun tuen ja toteutuneeseen vientiin sovellettavan tuen erotuksesta;

b) kaksi kertaa haetun tuen ja toteutuneeseen vientiin sovellettavan tuen erotus, jos viejä on tarkoituksellisesti antanut vääriä tietoja.

Määrää, joka on laskettu 3 artiklan tai 25 artiklan 2 kohdan mukaisesti annettujen tietojen perusteella, pidetään haettuna vientitukena. Kun vientituen määrä vaihtelee kohteen mukaan, tuen vaihteleva osuus lasketaan 47 artiklan mukaisesti annettujen tietojen perusteella.

Edellä a alakohdassa tarkoitettua seuraamusta ei sovelleta:

– voittamattoman esteen sattuessa,

– joissakin poikkeustapauksissa, joihin viejä ei voi vaikuttaa ja jotka ilmenevät toimivaltaisten viranomaisten hyväksyttyä vienti- tai maksuilmoituksen, ja edellyttäen, että viejä ilmoittaa heti tilanteen havaittuaan siitä toimivaltaisille viranomaisille 47 artiklan 2 kohdassa säädetyssä määräajassa, jolleivät nämä jo ole havainneet haettua tukea sääntöjen vastaiseksi,

– kun haetussa tuessa on selvä virhe, jonka toimivaltainen viranomainen havaitsee,

– kun haettu tuki on asetuksen (EY) N:o 1222/94 – – ja erityisesti sen 3 artiklan 2 kohdan mukainen, ja se on laskettu tietyn ajanjakson keskimäärien perusteella,

– painoa tarkastettaessa, jos painonvaihtelu johtuu käytettyjen punnitusmenetelmien erilaisuudesta.

Kun a tai b alakohdassa tarkoitetun vähennyksen tuloksena on negatiivinen määrä, sen maksaa viejä.

Kun toimivaltaiset viranomaiset ovat todenneet, että haetun tuen määrä on [virheellinen], vientitapahtumaa ei ole, ja että näin ollen tuesta ei voida suorittaa vähennystä, viejä maksaa a tai b alakohdassa tarkoitettua seuraamusta vastaavan määrän. – –

– –

3. Kun tukea on maksettu perusteettomasti, tuen saajan on palautettava perusteettomasti saamansa tuki – mukaan lukien 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti sovellettavat seuraamukset – maksun ja takaisinmaksun välisen ajan perusteella lasketuilla koroilla korotettuna, sanotun kuitenkaan rajoittamatta velvollisuutta maksaa 1 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettu negatiivinen määrä. – –

– –”

Kansallinen lainsäädäntö

7 Saksan 25.5.1976 annetun hallintomenettelylain (Verwaltungsverfahrensgesetz) (BGBl. 1976 I, s. 1253) 48 §:ssä säädetään seuraavaa:

Lainvastaisen hallintotoimen purkaminen

"Lainvastainen hallintotoimi voidaan purkaa kokonaan tai osittain myös sen jälkeen, kun siihen ei voida enää hakea muutosta, siten, että purkamisen vaikutukset koskevat pelkästään tulevaisuutta tai myös mennyttä aikaa. Hallintotoimi, jolla on perustettu tai vahvistettu oikeus tai huomattava oikeudellinen etu (etuja luova hallintotoimi), voidaan purkaa ainoastaan 2–4 momentissa säädetyin rajoituksin.

_ _"

8 Kyseisen lain 51 § kuuluu seuraavasti:

"Menettelyn aloittaminen uudelleen

Viranomaisten on asianomaisen vaatimuksesta päätettävä hallintotoimen, johon ei voida enää hakea muutosta, kumoamisesta tai muuttamisesta, kun

1. hallintotoimen perustana oleva tosiasiallinen tai oikeudellinen tilanne on myöhemmin muuttunut asianomaisen eduksi;

2. on olemassa uusia todisteita, jotka olisivat johtaneet asianomaisen kannalta edullisempaan ratkaisuun;

3. asiassa on olemassa siviiliprosessiasetuksen (Zivilprozessordnung) 580 §:ssä tarkoitettuja menettelyn uudelleen aloittamista puoltavia perusteita.

_ _"

Pääasian oikeusriita ja ennakkoratkaisukysymykset

9 ED & F Man Sugar toimitti helmikuussa 1998 toimivaltaiselle tullivirastolle neljä vienti-ilmoitusta, jotka koskivat Puolaan lähetettävää sataa tonnia valkoista sokeria, jota varten se haki vientitukea. Hauptzollamt myönsi neljällä 6.4.1998 tekemällään päätöksellä haetun tuen kyseiselle yhtiölle.

10 Sen jälkeen kun Zollkriminalamt Kölnin (tullirikostutkintaa Kölnissä suorittava virasto) suorittamissa tutkimuksissa oli paljastunut seikkoja, jotka osoittivat, että valkoinen sokeri, joka oli pitänyt viedä Puolaan, Tšekin tasavaltaan ja Sveitsiin, ei ollut saapunut määränpäänä olleisiin kolmansiin valtioihin, Hauptzollamt totesi ED & F Man Sugarin esittämien tuotteita koskevien vastaanottotodistusten tutkimisen yhteydessä, että edellisessä kohdassa mainittuun liiketoimeen liittyvät asiakirjat eivät osoittaneet vietyjen tuotteiden saattamista vapaaseen liikkeeseen Puolassa, vaan ainoastaan niiden saattamisen jalostusmenettelyyn. ED & F Man Sugar ilmoitti, että se ei voi toimittaa lisätietoja tämän lähetyksen kohtalosta, ja se väitti, että se ei voi saada niitä sopimuskumppaniltaan. Hauptzollamt vaati neljällä 17.4.2000 tekemällään oikaisupäätöksellä asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan perusteella, luettuna yhdessä kyseisen asetuksen 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohdan kanssa, ED & F Man Sugarille maksettujen

tukien palauttamista (jäljempänä takaisinperimistä koskevat päätökset), ja kyseinen yhtiö palautti vaaditun määrän tekemättä valitusta näistä päätöksistä.

11 Tämän jälkeen Hauptzollamt teki 5.6.2000 neljä päätöstä (jäljempänä seuraamusta koskevat päätökset), joissa se viittasi asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohtaan ja määräsi seuraamuksen ED & F Man Sugarille. Hauptzollamt katsoi, että koska takaisinperimistä koskevat päätökset ovat lainvoimaisia, on kiistatonta, että kyseinen yritys on hakenut sovellettavaa vientitukea suurempaa tukea.

12 Hauptzollamtin hylättyä ED & F Man Sugarin näistä seuraamusta koskevista päätöksistä tekemän oikaisuvaatimuksen kyseinen yhtiö haki muutosta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vetoamalla siihen, että Hauptzollamtilla ei ollut oikeutta määrätä sille seuraamusta, koska sillä ei ollut oikeutta vaatia vientituen palauttamista. Yhteisöjen tuomioistuin oli nimittäin asiassa C-110/99, Emsland-Stärke, 14.12.2000 antamassaan tuomiossa (Kok. 2000, s. I-11569) lausunut, että asetuksen N:o 3665/87 5 artiklan 1 kohdan mukaan todisteita tavaran saattamisesta kulutukseen määräpaikkana olevassa kolmannessa valtiossa voidaan vaatia vain ennen vientituen maksamista. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi näin ollen, että sen ratkaistavaksi saatettu oikeusriita edellyttää yhteisön oikeuden ja erityisesti asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 ja 3 kohdan tulkintaa.

13 Finanzgericht Hamburg on siten päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko kansallisilla viranomaisilla ja tuomioistuimilla asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla tehdystä

seuraamusta koskevasta päätöksestä tehtyä valitusta käsitellessään oikeus tutkia, onko viejä hakenut sovellettavaa suurempaa tukea, kun asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 3 kohdan ensimmäiseen alakohtaan perustuva takaisinperimistä koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi ennen seuraamusta koskevan päätöksen tekemistä?

2) Mikäli edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi, voidaanko asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla tehtyä seuraamusta koskevaa päätöstä koskevan muutoksenhaun yhteydessä [ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdyssä päätöksessä] kuvatuissa olosuhteissa tutkia, onko viejä hakenut sovellettavaa suurempaa vientitukea, jotta voitaisiin ottaa huomioon tällä välin esitetty tulkinta yhteisön oikeudesta?"

Ensimmäinen kysymys

14 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 41 kohdassa esittänyt, toisin kuin takaisinperimistä koskeva päätös, jolla pyritään pelkästään perimään takaisin perusteettomasti saatu taloudellinen etu, seuraamusta koskeva päätös merkitsee sovellettavan tuen määrän huomattavaa vähentämistä ja – jos kyseinen vähentäminen mahdollisesti johtaa negatiiviseen määrään – rahamääräisen rangaistuksen suorittamista.

15 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut toistuvasti tältä osin, että seuraamus, myös muu kuin rikosoikeudellinen, voidaan määrätä vain siinä tapauksessa, että sillä on selvä ja yksiselitteinen oikeudellinen perusta (asia 117/83, Könecke, tuomio 25.9.1984, Kok. 1984, s. 3291, 11 kohta; em. asia Emsland-Stärke, tuomion 56 kohta ja asia C-210/00, Käserei Champignon Hofmeister, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. I-6453, 52 kohta).

16 Asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraamuksen soveltamisesta, kun huomataan, että viejä on vientitukea saadakseen hakenut sovellettavaa suurempaa tukea.

17 Tästä säännöksestä ei ilmene, että kyseisen edellytyksen, joka on välttämätön seuraamusta koskevan päätöksen soveltamisen kannalta, voitaisiin katsoa täyttyneen pelkästään sen takia, että on tehty takaisinperimistä koskeva päätös asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla tai että se olisi mahdollista johtaa pelkästään siitä, että taloudellinen toimija ei ole riitauttanut tätä takaisinperimistä koskevaa päätöstä.

18 Laillisuusperiaate ja oikeusvarmuuden periaate edellyttävät, että asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan perustuvaan seuraamusta koskevaan päätökseen kohdistuvassa laillisuusvalvonnassa kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet voivat tutkia, onko viejä todellakin hakenut kyseisessä säännöksessä tarkoitettua sovellettavaa suurempaa tukea, riippumatta siitä, että kyseisen asetuksen 11 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla tehty takaisinperimistä koskeva aikaisempi päätös on tullut lainvoimaiseksi.

19 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen ensimmäiseen kysymykseen on syytä vastata, että asetuksen N:o 3665/87 11 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa on tulkittava siten, että kansallisilla viranomaisilla ja tuomioistuimilla on kyseisen säännöksen nojalla tehdystä seuraamusta koskevasta päätöksestä tehtyä valitusta käsitellessään oikeus tutkia, onko viejä hakenut edellä mainitussa säännöksessä tarkoitettua sovellettavaa suurempaa tukea, riippumatta siitä, että kyseisen artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu takaisinperimistä koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi ennen seuraamusta koskevan päätöksen tekemistä.

Toinen kysymys

20 Yhteisöjen tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen antama vastaus huomioon ottaen toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

21 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Maataloustuotteiden vientitukien järjestelmän soveltamista koskevista yhteisistä yksityiskohtaisista säännöistä 27 päivänä marraskuuta 1987 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 3665/87, sellaisena kuin se on muutettuna 2.12.1994 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2945/94, 11 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa on tulkittava siten, että kansallisilla viranomaisilla ja tuomioistuimilla on kyseisen säännöksen nojalla tehdystä seuraamusta koskevasta päätöksestä tehtyä valitusta käsitellessään oikeus tutkia, onko viejä hakenut edellä mainitussa säännöksessä tarkoitettua sovellettavaa suurempaa tukea, riippumatta siitä, että kyseisen artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu takaisinperimistä koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi ennen seuraamusta koskevan päätöksen tekemistä.

Allekirjoitukset